

การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนแม่กวง
อำเภอค้อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

นางสาว วิภาพรรณ ชาติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาประชากรศาสตร์
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2550
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**PEOPLE'S PARTICIPATION IN THE MANAGEMENT OF COMMUNITY FOREST: A CASE STUDY OF
KHUN MAE KUANG AREA DEVELOPMENT PROJECT, DOI SAKET DISTRICT,
CHIANG MAI PROVINCE**

Miss Wipapan Thati

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Demography**

Collage of Population Study

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

500916

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การมีส่วนร่วมของประชากรในการจัดการป่าชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณี
โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นางสาววิภาพรรณ ชาติ

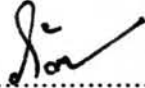
สาขาวิชา

ประชากรศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนาวดี ชูโต

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

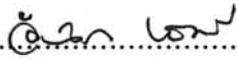

.....ผู้อำนวยการวิทยาลัยประชากรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. กัสสร ลิมานนท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. กัสสร ลิมานนท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนาวดี ชูโต)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิไล วงศ์สืบชาติ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัจฉรา เอ็นซ์)

วิภาพรรณ ชาติ: การมีส่วนร่วมของประชากรในการจัดการป่าชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณี
โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวัง อำเภอค้อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ (PEOPLE'S
PARTICIPATION IN THE MANAGEMENT OF COMMUNITY FOREST: A CASE
STUDY OF KHUN MAE KUANG AREA DEVELOPMENT PROJECT, DOI SAKET
DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา: ผศ. ดร.พัฒนาดี ชูโต, 110 หน้า.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชากรในการจัดการป่าชุมชนและ
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของประชากรที่อยู่ในโครงการพัฒนาพื้นที่
ป่าขุนแม่กวัง อำเภอค้อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามกับ
ประชาชนตัวอย่างในอำเภอค้อยสะเก็ด 6 หมู่บ้านจำนวน 600 ราย

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอยู่ในระดับต่ำและเมื่อแยกพิจารณา
ตามขั้นตอนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอนพบว่าขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนขั้นตอนการมีส่วนร่วมใน
การดำเนินงานพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบง่ายพบว่าตัวแปรอิสระที่มีผลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่า
ชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ เพศ สถานภาพในครัวเรือน ระดับการศึกษา จำนวนการเป็นสมาชิก
กลุ่มในชุมชน รายได้ ความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน และเจตคติเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลทางลบ
ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ อายุ ส่วนผลการวิเคราะห์การถดถอย
พหุพบว่ากลุ่มตัวแปรอิสระมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัว
แปรทั้ง 10 ตัว สามารถอธิบายการแปรผันของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนได้ประมาณร้อยละ 27.7 และผลการ
วิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอนพบว่าเจตคติเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนสามารถอธิบายการแปรผันของการมีส่วน
ร่วมในการจัดการป่าชุมชนได้ดีที่สุดคือร้อยละ 15.2 รองลงมาคือ เพศ ความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน จำนวนการเป็นสมาชิก
กลุ่มในชุมชน และอายุ ซึ่งเพิ่มอำนาจในการอธิบายการแปรผันของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนได้ร้อยละ 4.5,
3.2, 3.0 และ 1.3 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอื่นๆ ไม่ได้เพิ่มอำนาจในการอธิบายการแปรผันของการมีส่วนร่วมในการจัดการ
ป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สาขาวิชาประชากรศาสตร์
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4787155851: MAJOR DEMOGRAPHY

KEY WORD: PARTICIPAION IN THE MANAGEMENT OF COMMUNITY FOREST

WIPAPAN THATI: PEOPLE’S PARTICIPATION IN THE MANAGEMENT OF
COMMUNITY FOREST: A CASE STUDY OF KHUN MAE KUANG AREA
DEVELOPMENT PROJECT, DOI SAKET DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE
THESIS ADVISOR: ASST. PROF. PATTANAWADEE XUTO, PH. D. 110 pp.

This study investigates the people’s level of participation in the management of community forest and relations between factors and people’s participation in the management of community forest of Khun Mae Kuang area development project, Doi Saket district, Chiang Mai province. Data were collected from 600 interviewees from six sampled communities.

The result finds people’s participation in the management in community forest is at a low level. It also shows that participation in decision making, participation in benefits and participation in evaluation are at a low level, whereas participation in implementation is at a moderate level.

Simple Regression Analysis indicates that six variables including sex, household status, level of education, number of social group membership, income, knowledge on community forest and attitude towards management in community forest, each, has a positive influence on people’s participation while age has a negative influence on people’s participation in the management of the community forest, at the .05 significance level. In addition, Multiple Regression Analysis shows that a group of 10 independent variables significantly explains variation in such people’s participation by 27.7 percent. Stepwise Multiple Regression Analysis, however, reveals that the prime factor explaining the variation of people’s participation is attitude towards management in community forest, 15.2 percent, followed by sex, knowledge on community forest, number of social group membership, and age, which increases the explanatory power by 4.5, 3.2, 3.0 and 1.3 percent, respectively, whereas the remaining independent variables do not increase the explanatory power at the .05 significance level.

Field of study: Demography

Academic Year 2007

Student’s signature..... *Wipapan Thati*

Advisor’s signature..... *P. Xote*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยซาบซึ้งและประทับใจในความเมตตาของท่านเหล่านี้เป็นอย่างยิ่ง และเพื่อเป็นเกียรติยศแก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน ผู้วิจัยจึงขอกล่าวนามไว้ในกิตติกรรมประกาศ ดังนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนาวดี ชูโต อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ให้คำแนะนำ ด้วยดีมาตลอด และขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยประชากรศาสตร์และประธานคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. วิไล วงศ์สืบชาติ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัจฉรา เอ็นซ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เอื้อเพื่อข้อมูลชุมชนเกี่ยวกับหมู่บ้านใน โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวง ขอขอบคุณกำนันและผู้ใหญ่บ้านทั้ง 6 หมู่บ้าน อัน ได้แก่ กำนันสมจิตต์ บ้านโป่งกุ่ม กำนันจรัส บ้านปางไฮ พ่อหลวงปิง บ้านป่าสักงาม พ่อหลวงสุจิตต์ บ้านตลาดขี้เหล็ก พ่อหลวงบ้านพงษ์ทอง และพ่อหลวงบ้านโป่งสามัคคี ที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างชุมชนกับผู้วิจัยในการเก็บข้อมูล และขอบคุณตัวแทนจากชุมชนที่สละเวลาตอบแบบสอบถามด้วยความเต็มใจ

ขอบคุณเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลลงเหนือ และ ตำบลโป่งกุ่ม ที่เอื้อเพื่อข้อมูลทางสถิติและคำแนะนำ รวมถึงเส้นทางในการเข้าถึงหมู่บ้านที่เข้าถึงยาก ขอขอบคุณน้องดัน น้องยุทธ ที่ช่วยเก็บแบบสอบถามอย่างแข็งขัน และจะต้องใช้ความอดทนในการเดินแต่เช้าเพื่อเก็บข้อมูลในท้องที่อากาศหนาว ขอขอบคุณและอาลัยถึง กীর หลานชาย ที่ช่วยเก็บข้อมูลแม้เจ้าตัวจะไม่ทราบถึงความซาบซึ้งเหล่านี้แล้วก็ตาม ขอขอบคุณเพื่อนรุ่นเดียวกัน รุ่นพี่ และรุ่นน้องปริญญาโทและปริญญาเอกที่คอยให้คำแนะนำบางอย่างและให้กำลังใจเสมอ และขอบคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่านที่ติดต่อและประสานงานด้านเอกสารทุกเรื่อง

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้เสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน อีกทั้งให้กำลังใจ และสนับสนุนให้ข้าพเจ้าได้รับการศึกษาระดับสูงตลอดมา ขอขอบคุณ คุณยายและพี่สาว และคุณไก่ที่เป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	6
1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎี.....	6
1.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน.....	6
1.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	11
1.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม.....	16
1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	17
1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
1.6 สมมุติฐานในการวิจัย.....	28
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	29
2 ระเบียบวิธีวิจัย.....	30
2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	30
2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	32
2.3 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	33
2.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	33
2.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	34
2.6 นิยามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	34
2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38

3 ผลการวิจัย.....	39
3.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	39
3.2 การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน.....	50
3.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน.....	56
3.3.1 ผลการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง.....	56
3.3.2 ผลการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง.....	64
3.4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง.....	69
4 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	71
4.1 สรุปผลการวิจัย.....	71
4.2 ข้อเสนอแนะ.....	75
รายการอ้างอิง.....	78
ภาคผนวก.....	86
ภาคผนวก ก.....	87
ภาคผนวก ข.....	95
ภาคผนวก ค.....	99
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	110

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1	จำนวนครัวเรือนที่อยู่ในโครงการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนแม่กวัง อำเภอคอยสะแกัด จังหวัดเชียงใหม่.....	30
2	แสดงจำนวนกรณีตัวอย่างของการศึกษา.....	32
3	อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของปัจจัยส่วนบุคคล.....	40
4	อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม.....	42
5	อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน.....	45
6	อัตราร้อยละของข้อคำถามด้านความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน.....	46
7	อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของเจตคติเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน.....	47
8	อัตราร้อยละของข้อคำถามด้านเจตคติเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน.....	48
9	อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน.....	50
10	อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน.....	51
11	อัตราร้อยละของข้อคำถามด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน.....	52
12	ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง.....	58
13	ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ.....	65
14	การวิเคราะห์การถดถอยพหุของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง.....	66
15	ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอนของกลุ่มตัวอย่าง.....	68
16	สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอย.....	73
17	ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชนครั้งที่ 1.....	96
18	ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชนครั้งที่ 2.....	97
19	ค่าความเชื่อถือได้ของเจตคติเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน.....	98
20	ค่า Durbin-Watson ของตัวแปรอิสระ.....	109

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	18
-----------------------------	----

สารบัญภาพประกอบ

หน้า

ภาพประกอบที่

1.1	แผนภาพการกระจายของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและอายุ.....	99
1.2	แผนภาพการกระจายของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและการศึกษา.....	99
1.3	แผนภาพการกระจายของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและระยะเวลา ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น.....	100
1.4	แผนภาพการกระจายของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและรายได้ (ต่อปี).....	100
1.5	แผนภาพการกระจายของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและจำนวนการเป็นสมาชิก กลุ่มในชุมชน.....	101
1.6	แผนภาพการกระจายของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและความรู้ เกี่ยวกับป่าชุมชน.....	101
1.7	แผนภาพการกระจายของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและเจตคติเกี่ยวกับ การจัดการป่าชุมชน.....	102
2.1	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของอายุ.....	102
2.2	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของการศึกษา.....	103
2.3	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น.....	103
2.4	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของรายได้ (ต่อปี).....	104
2.5	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของจำนวนการเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน.....	104
2.6	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน.....	105
2.7	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของเจตคติเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน.....	105
3.1	แผนภาพฮิสโตแกรมของค่าเคลื่อนคลาดของอายุ.....	106
3.2	แผนภาพฮิสโตแกรมของค่าเคลื่อนคลาดของการศึกษา.....	106
3.3	แผนภาพฮิสโตแกรมของค่าเคลื่อนคลาดของระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น.....	107
3.4	แผนภาพฮิสโตแกรมของค่าเคลื่อนคลาดของรายได้ (ต่อปี).....	107
3.5	แผนภาพฮิสโตแกรมของค่าเคลื่อนคลาดของจำนวนการเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน.....	108
3.6	แผนภาพฮิสโตแกรมของค่าเคลื่อนคลาดของความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน.....	108
3.7	แผนภาพฮิสโตแกรมของค่าเคลื่อนคลาดของเจตคติเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน.....	109